

Schmidt Suzanne K. – Kelemen R. Daniel (eds). *The Power of the European Court of Justice*. London: Routledge, 2013, 150 s.

K méně viditelným tématům, které bylo otevřeno v rámci kampaně před volbami do Evropského parlamentu, patřila otázka, jak výrazně se činnost této instituce promítá do obsahu právních řádů členských států. Někteří kandidáti se přitom ve snaze ilustrovat význam Evropského parlamentu pokoušeli tento vliv kvantifikovat. Část z nich hovořila o tom, že tato instituce rozhodovala o 60 % současné české legislativy, druzí hovořili o 80 %, zaznamenat se nicméně dala i jiná čísla. Znalost přesného údaje však podle mého soudu není zcela podstatná: důležitější bylo obecnější sdělení, podle něhož Evropský parlament zásadním způsobem ovlivňuje podobu národních právních řádů.

S tím lze zajisté souhlasit, byť s výtkou, že vzhledem k charakteru právo tvorby v Evropské unii je postavení Evropského parlamentu významné, rozhodně však ne výlučné. Značný vliv na podobu práva má totiž nejen Evropský parlament, ale také další orgány Evropské unie. Patří k nim také Evropský soudní dvůr (ESD), a to v rozsahu, který je patrně nesrovnatelný s vrcholnými soudy členských států. V posledních desetiletích jeho rozhodnutí ovlivnila právní postavení jednotlivce na evropském kontinentu zcela mimořádným způsobem.

Na rozdíl od Evropského parlamentu, kterému je širokou veřejností věnována pozornost alespoň v čase voleb, přitom ESD zůstává zcela stranou pozornosti. Diskuze o jeho rozhodovací činnosti jsou doménou odborných kruhů, širší společensko-politické diskuzi (příjemnějším v České republice) se vyhýbá – zjevně nezaslouženě, což vynikne právě ve srovnání s domácí diskuzí o úloze Ústavního soudu. Odbornou reflexi, jež má potenciál podnítit společenskou debatu, představuje publikace nazvaná *The Power of the European Court of Justice*, která vyšla v loňském roce v Londýně péčí nakladatelství Routledge.

Sborník sestávající z příspěvků celkem deseti autorů, jejichž jména nejsou zájemcům o problematiku soudní moci neznámá (např. Alec Stone Sweet, Damian Chalmers), je uvozen konstatováním, podle něhož ESD nepochybně sehrál zásadní roli při prohlubování evropské integrace, nicméně v posledních letech jsou jeho rozhodnutí přijímána stále kritičtěji. Proto se klade otázka, zda lze v budoucnu v důsledku zvedajícího se odporu (ať již ze strany členských států nebo v důsledku jiných příčin) očekávat jeho ochabnutí, či snad – použijeme-li oblíbené přirovnání k motoru evropské integrace – jeho postupné zadírání. Právě těmito a příbuznými problémy se právníci a politologové na následujících necelých sto padesáti stránkách zabírají.

Kterým aspektům činnosti ESD se jednotliví autoři věnují – a která zjištění přinášejí? Začneme popořadě. *Susanne K. Schmidt* ve svém příspěvku *Who cares about nationality? The path-dependent case law of the ECJ from goods to citizens* označuje ESD za hlavního tahouna evropské integrace. K tomu podle ní přispívá také skutečnost, že způsob, jakým ve své rozhodovací činnosti vyložil svobodu volného pohybu zboží, následně aplikoval i v oblasti ostatních svobod, a to přesto, že argumenty pro odlišný přístup byly nejen nezanedbatelné, ale patrně silnější než ty, které nakonec zvítězily. Path-dependence, kterou autorka považuje za nejlepší způsob vysvětlení přístupu ESD, může být nepochybně vnímána pozitivně ze strany recipientů, jak nicméně Schmidt upozorňuje, není prosta hluchých míst.

O identifikaci vzorců, které se uplatňují v soudní politice na úrovni Evropské unie, se v další kapitole pod názvem *The reference points of EU judicial politics* pokoušejí *Damian Chalmers* a *Mariana Chaves*. Tendence, které se v této oblasti uplatňují, identifikují na základě studia rozhodnutí o předběžných otázkách z let 2007–2009. Poskytují tak nástroj, díky němuž je (se znalostí příslušných proměnných) možno předpovědět, zda vznikající rozhodnutí bude mít zásadní dopad, či nikoli.

R. D. Kelemen, další z autorů, v příspěvku nazvaném *The political foundations of judicial independence in the European Union* hledá příčiny značného stupně politické nezávislosti ESD. Dospívá k závěru, že ve srovnání s národními státy (Kelemen vychází především z poznatků získaných studiem reálií Spojených států) je ESD lépe chráněn před mechanismy, které političtí aktéři užívají, aby soudy udržely na uzdě. Významně tomu napomáhají například silná politická fragmentace v institucích EU a vysoký počet členských států.

Do ECJ judges all speak with the same voice?, klade si v názvu svého textu otázku Michael Malecki, čtvrtý z příspěvkatelů v pořadí. Vychází z tvrzení, že institucionální nezávislost ESD stojí za tím, že jeho rozhodnutí jsou ve prospěch integrace, a v návaznosti na to se ptá, zda v případě náklonosti k hlubší integraci lze skutečně mluvit o preferenci sdílené všemi soudci ESD. To zjišťuje za pomoci statistického modelu – a dospívá k závěru, podle něhož jsou názory soudců rozprostřeny od eurooptimistických k europesimistickým.

Gareth Davies v pojednání nazvaném *Activism relocated. The self-restraint of the European Court of Justice in its national context* upozorňuje na zajímavou skutečnost, a sice že případné výtky ohledně aktivismu je třeba adresovat nejen ESD, ale také soudům národním, které se v některých případech mají tendenci podnikat velmi překvapivé kroky, které od nich přitom evropské instituce nevyžadují.

V dalším příspěvku (*Rights adjudication and constitutional pluralism in Germany and Europe*) Alec Stone Sweet a Kathleen Stranz hodnotí dopady interakce mezi národními obecnými soudy a ESD. Hovoří například o německých pracovních soudech, které si podle jejich hodnocení počínají jako dokonale prodloužené ruce evropských orgánů. Institucí, na jejíž úkor se tak děje, je pak národní ústavní soud.

Michael Blauberger se v pojednání pojmenovaném *With Luxembourg in mind... the re-making of national policies in the face of ECJ jurisprudence* zaobírá podobou reakcí členských států na rozhodnutí přijatá evropskými soudními orgány. Zajímají ho především strategie, které členské státy volí ve snaze vyhovět požadavkům vysloveným v rozhodnutích ESD.

V posledním z příspěvků, který byl otištěn pod názvem *Perpetual momentum: directed and unconstrained*, Fritz W. Scharpf dospívá k závěru, že rozpor mezi republikánskými principy politického sebeurčení, jimž odpovídá přijímání pravidel na národní úrovni, a liberálními principy ochrany individuálních práv se v praxi prohlubuje. Evropský soudní dvůr ve své rozhodovací činnosti klade příliš velký důraz na posléze uvedené principy, čímž narušuje potřebnou rovnováhu, což může mít destruktivní následky pro evropský integrační proces jako celek.

Z pohledu širší veřejnosti se může jevit jako zajímavé, že zásadní kroky, které patrně mají potenciál rozbourat celou Evropskou unii, činí orgán, jehož činnost je spíše stranou veřejné diskuze. Odbornou veřejnost pak může zaujmout závěrečné pesimistické tvrzení, které si jistě zaslouží důkladnější pozornost. Zainteresovaní jedinci dále jistě ocení řadu myšlenek, jimiž se lze inspirovat při úvahách o pozadí fungování institucí veřejné moci, a to ne nutně jen soudních. Shrnuto a podtrženo, útlá publikace představuje zdařilý počín, který by neměl zůstat nepovšimnut.

Tento článek vznikl v rámci SVV projektu č. 260014/2014 „Význam osobnosti v právu a politice“.

Mgr. Jan Bartonička
Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze